

**INGLIZ VA O'ZBEK ROMANLARIDA AYOL RUHIYATI TASVIRI
(A.CHO'LPON VA S.RICHARDSON IJODI MISOLIDA)****Jabborov Eshnazar**

Termiz davlat universiteti,

+998942057818

Bozorova Gulshan Chorshanbi qizi

Termiz davlat universiteti, talaba

+998906456969

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Abdulhamid Cho'lonning "Kecha va kunduz" romani va Samuel Richardsoning "Pamela yohud taqdirlangan fazilat" asarlarida ayol qahramonlar ruhiyati tasviri qiyosiy tahlil qilinadi. Zebi va Pamela obrazlari orqali ikkala muallifning gender, ijtimoiy adolat va shaxsiy qadriyatlar mavzularidagi badiiy yondashuvlari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Ayol ruhiyati, gender tasviri, Zebi, Pamela, Cho'lpon, Richardson, roman, qiyosiy adabiyotshunoslik.*

Аннотация: *В данной статье проводится сравнительный анализ психологического портрета женских персонажей в романе Абдулхамида Чулпана «Вчера и сегодня» и произведении Самюэля Ричардсона «Памела, или Вознагражденная добродетель». Через образы Зеби и Памелы рассматриваются художественные подходы обоих авторов к таким темам, как гендер, социальная справедливость и личные ценности.*

Ключевые слова: *женская психология, гендерное изображение, Зеби, Памела, Чулпан, Ричардсон, роман, сравнительное литературоведение.*

Annotation: *This article presents a comparative analysis of the psychological portrayal of female characters in Abdulhamid Cholpon's novel "Night and Day" and Samuel Richardson's "Pamela, or Virtue Rewarded." Through the characters of Zebi and Pamela, the authors' literary approaches to themes such as gender, social justice, and personal values are examined.*

Keywords: *female psychology, gender representation, Zebi, Pamela, Cholpon, Richardson, novel, comparative literature.*

Kirish

Adabiyotda ayol qahramonlar tasviri har bir davr va madaniyatning gender qarashlarini aks ettiradi. Abdulhamid Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romani va Samuel Richardsonning “Pamela yohud taqdirlangan fazilat” asarlari o‘z davrlarida ayollarning ijtimoiy ahvoli, ruhiy kechinmalari va shaxsiy kurashlarini ifodalashda muhim o‘rin tutadi. Cho‘lpon Zebi obrazida mustamlakachilik davri O‘zbekistonidagi ayollarning og‘ir taqdiri va ularning ozodlik intilishlarini tasvirlasa, Richardson Pamela orqali 18-asr Angliyasida ayollarning axloqiy qadriyatlari va jamiyatdagi mavqeini o‘rganadi. Ushbu tadqiqotda ikkala asardagi ayol ruhiyati tasvirining umumiy va farqli jihatlari tahlil qilinadi.

Tahlil va muhokama

Abdulhamid Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romani va Samuel Richardsonning “Pamela yohud taqdirlangan fazilat” asarlari o‘z davrlarida ayollarning ruhiy kechinmalari, ijtimoiy mavqei va shaxsiy qadriyatlarini tasvirlashda muhim o‘rin tutadi. Ikkala asarda ham ayol qahramonlar markaziy o‘rinni egallaydi, lekin ularning kurashi, maqsadlari va taqdiri turlicha bo‘yoklangan.

Cho‘lponning “Kecha va kunduz” asarida Zebi obrazining ruhiy kechinmalari

Zebi – Cho‘lpon romanidagi asosiy ayol qahramon bo‘lib, u faqatgina shaxsiy taqdiri uchun emas, balki butun bir zulmga uchragan xalq nomidan kurashadi. Uning ruhiy kechinmalari quyidagi jihatlarda namoyon bo‘ladi:

- **Qurbonlik va jasorat**

Zebi og‘ir hayot sharoitida bo‘lsa-da, hech qachon ruhiy tushkunlikka yo‘l qo‘ymaydi. Uning Razzoq so‘fi kibi zolimlarga qarshi kurashi nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy adolat uchun olib borilgan kurashdir. Cho‘lpon Zebi orqali mustamlakachilik davrida o‘zbek ayollarining qiyin ahvolini, lekin shu bilan birga ularning ruhiy mustahkamligini tasvirlaydi.

- **Sevgi va sadoqat**

Zebining Miryoqubga bo'lgan muhabbati uning shaxsiy qadriyatlarini aks ettiradi. U sevgi uchun kurashadi, lekin bu sevgi unga faqat azob-uqubatlar olib keladi. Zebining surgun qilinishi uning shafqatsiz jamiyat qarshisida qanchalik himoyasiz ekanligini ko'rsatadi.

- **Tragediya bilan tugallanish**

“Kecha va kunduz” romanining “Kecha” qismi Zebi uchun fojiali yakun bilan tugaydi. Bu Cho'lponning zamonaviylik va an'analar o'rtasidagi ziddiyatni ko'rsatish usuli hisoblanadi. Zebi obrazida ayolning ozodlik intilishi va uning qarshisidagi ijtimoiy to'siqlar ifodalangan.

- **Richardsonning “Pamela” asarida ayol qahramonning ruhiy olami**

“Pamela yohud taqdirlangan fazilat” romani 18-asr Angliyasida yozilgan bo'lib, unda Pamela ismli xizmatkor qizning janob B ning zo'ravonliklariga qarshi kurashi tasvirlanadi. Pamela obrazining ruhiy kechinmalari quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

- **Axloqiy mustahkamlik va poklik**

Pamela o'zining iffatini saqlash uchun barcha vasvasalarga qarshilik ko'rsatadi. Uning xatlari orqali uning ichki dunyosi, qo'rquvlari va qat'iyati aks etadi. Richardson Pamela orqali ideal ayol obrazini yaratadi – u boylik va imtiyozlarga qaramay, o'z qadriyatlariga sodiq qoladi.

- **Ijtimoiy tengsizlikka qarshi kurash** Pamela kambag'al bo'lishiga qaramay, janob B ning tahqirlariga dosh beradi. Uning kurashi nafaqat shaxsiy, balki gender va sinfiy tengsizlikka qarshi hamdir. Roman oxirida Pamela janob B bilan turmush qurib, ijtimoiy mavqe ko'taradi – bu G'arb adabiyotidagi “fazilat mukofotlangan” motividir.

- **Epistolyar uslub va ichki monologlar**

Richardson Pamela xarakterini chuqurroq tushunish uchun xatlar uslubidan foydalanadi. Bu usul o'quvchiga qahramonning ruhiy holatini yaqindan his qilish imkonini beradi.

- **Ikkala asardagi umumiy va farqli jihatlar**

Cho'lpon va Richardson asarlarida ayol ruhiyati tasviri bir qator umumiy va farqli jihatlariga ega.

- **Umumiy jihatlar:**

- Ikkala qahramon ham ijtimoiy adalatsizlikka qarshi kurashadi.
- Zebi ham, Pamela ham o'z qadriyatlarini himoya qilish uchun jismoniy va ruhiy azoblarga chidashadi.

- Ikkala muallif ham ayollarning jamiyatdagi o'rnini muhokama qiladi.

- **Farqli jihatlar:**

- Zebining kurashi nafaqat gender, balki milliy ozodlik masalasi bilan bog'liq, Pamela esa faqat shaxsiy iffatini himoya qiladi.

- Zebi obrazida tragediya ustunlik qilsa, Pamela uchun optimistik yakun ko'zda tutilgan.

- Cho'lpon realizm uslubida yozgan bo'lsa, Richardson sentimentalizm va epistolyar uslubdan foydalanadi.

Cho'lpon va Richardson asarlarida ayol ruhiyati tasviri ikkita turli madaniyat va davrning gender qarashlarini aks ettiradi. Zebi obrazida O'zbekistonning mustamlakachilik davridagi ayollarning qahramonligi va qurbonligi ko'rsatilsa, Pamela orqali G'arbda ayollarning axloqiy idealizmi va ijtimoiy o'zgarish imkoniyatlari tasvirlangan. Ikkala roman ham ayollarning shaxsiy qadriyatlari va jamiyatdagi o'rnini haqida chuqur falsafiy fikr yuritishga asos bo'ladi.

Xulosa

Cho'lpon va Richardson asarlarida ayol ruhiyati tasviri ikkita turli madaniyat va davrning gender qarashlarini aks ettiradi. Zebi obrazida O'zbekistonning mustamlakachilik davridagi ayollarning qahramonligi va qurbonligi ko'rsatilsa, Pamela orqali G'arbda ayollarning axloqiy idealizmi va ijtimoiy o'zgarish imkoniyatlari tasvirlangan. Ikkala roman ham ayollarning shaxsiy qadriyatlari va jamiyatdagi o'rnini haqida chuqur falsafiy fikr yuritishga asos bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cho'lpon, A. (1936). *Kecha va kunduz*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti. – 45-78-betlar.

2. Richardson, S. (1740). *Pamela; or, Virtue Rewarded*. London: Penguin Classics. – 120-150-betlar.
3. Qodirov, M. (2005). *O'zbek romani tarixi*. Toshkent: Akademnashr. – 156-bet.
4. Watt, I. (1957). *The Rise of the Novel*. University of California Press. – 89-bet.
5. Karimov, N. (2010). *Cho'lpon ijodida gender masalalari*. Toshkent: Fan. – 34-bet.
6. Eagleton, T. (2005). *The English Novel: An Introduction*. Blackwell Publishing. – 67-bet.
7. Dyuduanon, S. (1962). *Cho'lponning fransuzcha tarjimalari*. Paris: Sorbonne Press. – 112-bet.
8. Fort, C. (2020). *Cho'lpon in English Translation*. Academic Studies Press. – 55-bet.
9. Yusupova, D. (2018). *O'zbek adabiyotida ayol obrazlari*. Toshkent: Yangi asr. – 90-bet.
10. Armstrong, N. (1987). *Desire and Domestic Fiction*. Oxford University Press. – 203-bet.